Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Aanbevelingenlijst handreiking Infectiepreventie in de ggz

1 Handhygiëne

1.1 1.1 Momenten

☐ Pas handhygiëne toe op de vier momenten, gebaseerd op de WHO

- kamer in (voor contact met de cliënt);
- kamer uit (na contact met de cliënt en na aanraken/contact met de directe omgeving van de cliënt);
- voor schoon (voor schone/steriele handelingen);
- na vies (na contact met lichaamsvloeistoffen).

☐ Was de handen met water en vloeibare zeep bij zichtbaar vuile handen.

☐ Bij niet-zichtbaar vuile handen kan de zorgmedewerker kiezen tussen handen wassen of handen desinfecteren.

☐ Was en desinfecteer de handen nooit direct na elkaar. Dit droogt de huid sneller uit en kan tot huidbeschadigingen leiden.

☐ Was de handen:

- na het toiletbezoek;
- voor en na (het bereiden van) eten;
- na contact met (huis)dieren;
- na het hoesten of niezen in de handen;
- na het schoonmaken;
- als de handen zichtbaar vuil zijn of plakkerig aanvoelen;
- na hoesten, niezen of het snuiten van de neus (gooi zakdoekjes weg); ziekteverwekkers kunnen namelijk door de zakdoek heen op uw handen komen.

1.2 Techniek

Techniek en randvoorwaarden

☐ Desinfecteer de handen volgens de instructie Handdesinfectie van de WHO. Handdesinfectie is de eerste keus vergeleken met handen wassen.

☐ Randvoorwaarden/aandachtspunten hierbij zijn:

- Gebruik handdesinfectiemiddel altijd op droge en zichtbaar schone handen.
- Wrijf je handen met handdesinfectiemiddel tot alles helemaal is opgedroogd.
- Het is van groot belang dat alle delen van de handen, inclusief de polsen, worden gedesinfecteerd. Volg het gebruikersvoorschrift van het middel voor de juiste concentratie, de juiste hoeveelheid en de juiste inwerktijd.
- Voorkom misbruik en/of drinkgevaar van handdesinfectiemiddelen door de cliënt.
- Gebruik handdesinfectiemiddel dat een terugvettend bestandsdeel bevat.
- Handen die zichtbaar vuil zijn, moeten gewassen worden met water en zeep volgens de instructie Handen wassen van WHO.
- Gebruik geen desinfecterende zeep.
- Zie voor handhygiëne bij Cloistridioides difficile module 1.5 van de SRI-richtlijn Handhygiëne & persoonlijke hygiëne medewerker en voor handhygiëne bij norovirus de LCI-richtlijn Norovirus.

Techniek voor de verzorging van de handen

☐ Verzorg de handen met een huidverzorgingsmiddel op het moment dat dit de verdere zorg niet in de weg staat, bijvoorbeeld voor de (lunch)pauze, aan het einde van de dienst en thuis.

☐ Gebruik huidverzorgingsmiddelen volgens aanwijzing van de fabrikant. Houd hierbij het volgende aan:

- Breng niet te veel crème per keer aan. Houd een hoeveelheid ter grootte van een streepje crème over de lengte van het laatste vingerkootje van de wijsvinger aan.
- Breng liever een aantal keren per dag een dunne laag crème aan, dan een of twee keer een heel dikke laag.

☐ Gebruik handcrème die voldoet aan de volgende eisen: in een persoonsgebonden tube of uit een dispenser, en goed in te wrijven.

☐ Dek bij een niet-intacte huid (zoals kleine sneetje en wondjes) de huid af met een waterdichte pleister.

- ☐ Bij een open huid (niet af te dekken door een pleister) en/of eczeem: ga naar de huisarts en/of stem af met de bedrijfsarts over inzet of (tijdelijke) aanpassing van de werkzaamheden.

1.3 Middelen

- ☐ Gebruik vloeibare zeep uit een zeeppompje, raak het tuitje niet aan. Gebruik geen zeep in vaste vorm.
- ☐ Gebruik geen desinfecterende zeep.
- ☐ Gebruik (stromend) kraanwater dat is aangesloten op een waterleiding.
- ☐ Gebruik papieren wegwerphanddoekjes of een schoon stuk keukenrol voor het drogen van de handen na het wassen van de handen.
- ☐ Gebruik zakflacons met handdesinfectiemiddel in situaties waar geen handhygiënevoorzieningen (kunnen) zijn.
- ☐ Maak bij cliënten met een verhoogd risico op misbruik en/of drinkgevaar van handdesinfectiemiddelen een individuele afweging en maak eigen werkinstructies.
- ☐ Gebruik alleen handdesinfectiemiddelen die wettelijk zijn toegelaten door het Ctgb en/of gepubliceerd zijn op de website van het Europees Agentschap voor chemische stoffen (ECHA) of die een handelsvergunning hebben als geneesmiddel van het CBG.
- ☐ Gebruik geen handdesinfectiemiddelen in de vorm van spray, verstuiver of een geïmpregneerd wegwerpdoekje.
- ☐ Zorg dat een handdesinfectiemiddel aanwezig is bij de zorgverlening, zodat handhygiëne op de noodzakelijke momenten kan worden toegepast.
- ☐ Het bijvullen van zakflacons en andere dispensers met zeep of handdesinfectiemiddelen is niet toegestaan.

2 Persoonlijke hygiëne van medewerker en cliënten

2.1 Kleding, schoeisel en tassen

Werkkleding(accessoires)

☐ Trek dagelijks schone (dienst)kleding aan. Trek ook schone kleding aan als de kleding zichtbaar vervuild is met lichaamsvloeistoffen. Zorg dat er reservekleding aanwezig is.

☐ Draag kleding met korte mouwen of rol de mouwen op.

☐ Draagt u dienstkleding?

- Trek deze pas op de werkplek aan.
- Sluit deze kleding goed.

☐ Vervang deze bij zichtbare vervuiling en na elke dienst. Draag kleding(accessoires) die voldoet aan onderstaande eisen:

- dagelijks schoon gewassen;
- onbedekte onderarmen;
- gladde stof;
- kan machinaal worden gewassen op:
  - een temperatuur van minimaal 60 °C;
  - of een temperatuur van 40 °C tot 60 °C én kan gestreken en/of machinaal worden gedroogd.

Schoeisel en (douche)laarzen

☐ Draag schoon schoeisel van goed te reinigen materiaal.

☐ Reinig schoeisel en douchelaarzen direct bij zichtbare verontreiniging.

☐ Gebruik herbruikbare douchelaarzen alleen cliëntgebonden.

☐ Zorg bij gebruik van schoenhoezen dat deze voorzien zijn van antislip en reinigbaar zijn.

☐ Disposable schoenhoezen zijn voor eenmalig gebruik.

☐ Pas na het uittrekken van schoenhoezen of douchelaarzen handhygiëne toe.

Tassen en heuptasjes

☐ Gebruik een onbeschadigde tas (of afsluitbare box) van glad en goed te reinigen materiaal zonder losse versieringen voor het meenemen van verpleegkundig materiaal.

☐ Maak geen gebruik van heuptasjes tijdens de verzorging vanwege het risico op kruisbesmettingen en het risico op schuren of snijden tijdens de zorgverlening.

☐ Wanneer het noodzakelijk is dat heuptasjes worden gebruikt buiten de verzorgingsmomenten moeten deze dagelijks worden gereinigd.

2.2 Sieraden, onderarmen, haar en nagels

☐ Stel een infectiepreventiebeleid op met daarin de regels over het naleven van de aanbevelingen over nagelverzorging en het dragen van sieraden, accessoires en/of (medische) hulpmiddelen aan handen en onderarmen en waarborg de naleving hiervan binnen de organisatie.

Bij het uitvoeren van lichamelijke zorg aan cliënten, reinigingshandelingen en bij het klaarmaken van eten en drink geldt:

☐ Draag geen hand- en polssieraden of accessoires, zoals (trouw)ringen, horloges, armbanden en braces, spalken, kousen, gips of silversplint.

☐ Knip nagels kort en draag geen nagellak of kunstnagels, nagelversieringen (het versieren van je nagels met nagellak, glitters, steentjes of stickers), gelnagels en/of kunstnagels aan de vingernagels.

☐ Dek open wondjes aan de handen af met een waterafstotende pleister.

☐ Draag haar uit het gezicht en draag lang haar (over de schouder) bijeengebonden of opgestoken dusdanig dat het niet in contact kan komen met de (omgeving van) de cliënt.

☐ Piercings, oorbellen, kettingen, haaraccessoires en andere sieraden mogen niet in aanraking kunnen komen met cliënt en omgeving.

☐ Voorkom bij verkoudheid dat u hoest richting cliënten, hoest in de elleboogplooi, gebruik wegwerpzakdoekjes en was uw handen na het hoesten.

☐ Verwijder piercings of oorbellen van de ontstoken plek. Dek een ontstoken insteekplaats van een oorbel/piercing af met een niet-vochtdoorlatende pleister.

☐ Het dragen van een sjaal, hoofddoek, capuchon en overige hoofddeksels is toegestaan mits deze:

- Tijdens de uitvoering van de werkzaamheden niet in contact kan komen met (de omgeving van) de cliënt of met cliëntmateriaal;
- Wordt verschoond bij het begin van elke dienst en direct bij zichtbare verontreiniging.

☐ Zorg voor kortgeknipte baard/snor die niet in contact kan komen met (de omgeving van) de cliënt.

2.3 Besmettelijke aandoeningen en melding van infectieziekten.

☐ Zorg dat er een procedure is voor het melden, door de medewerker, van infectie(ziekten) met een infectierisico voor cliënten. Vermeld hierin duidelijk:

- welke infecties relevant zijn en gemeld moeten worden, bijvoorbeeld infecties aan de handen, steenpuisten, acute en aanhoudende diarree;
- bij wie de medewerker de melding moet doen (bijvoorbeeld de leidinggevende of bedrijfsarts);
- wie er beslist over het al dan niet staken van de werkzaamheden;
- wie er beslist over het hervatten van de werkzaamheden;
- het risico op beroepsgebonden infectieziekten en informeer medewerkers hierover.

☐ Neem binnen één dag contact op met de regionale GGD of een deskundige infectiepreventie als er onder de cliënten of medewerkers een ongewoon aantal ziekten is met:

- maagdarmproblemen, diarree en/of braken;
- geelzucht;
- huidaandoeningen; of
- andere aandoeningen van vermoedelijk infectieuze aard.

☐ Om een infectieziekte zo goed mogelijk te bestrijden, heeft de GGD zo veel mogelijk informatie nodig. Houd ten minste gegevens bij hierover:

- Wanneer en hoe werd de patiënt ziek, wat zijn de klachten en zijn er nog meer cliënten of medewerkers besmet geraakt?

☐ Bepaal samen met de behandelend arts en deskundigen van de GGD welke maatregelen genomen worden.

☐ Stel een vaccinatiebeleid voor zorgverleners op waarin ten minste een procedure is opgenomen voor het in kaart brengen van de immuun- en vaccinatiestatus van zorgverleners (vanaf indiensttreding). Aandachtspunten hierbij zijn:

- het aanbieden van aanvullende maatregelen bij een ontoereikende immuun- en vaccinatiestatus;
- een specifiek beleid voor zorgverleners met een verhoogd risico (bijvoorbeeld zwangeren);
- regelmatig toetsen aan actuele wet- en regelgeving op het gebied van vaccinatie.

2.4 Persoonlijke hygiëne van cliënten

Persoonlijke hygiëne

☐ Zorg dat elke cliënt een set persoonlijke toiletartikelen heeft, zoals:

- een kam
- een tandenborstel
- tandpasta
- zeep
- handdoeken
- washandjes
- een roestvrijstalen kom
- scheerbenodigdheden
- een gebittenbakje
- een nagelknippertje

☐ Leg cliënten uit dat ze:

- hun handen wassen na een toiletbezoek;
- hun handen wassen voor én na het eten;
- minimaal twee keer per dag tandenpoetsen;
- alleen hun eigen toiletartikelen gebruiken;
- alleen hun eigen bestek gebruiken.

Ernstige vervuiling

☐ Ontwikkel een protocol waarin staat aangegeven hoe medewerkers met ernstig vervuilde cliënten omgaan.

Seksuele voorlichting

☐ Informeer cliënten over het belang van veilige seks.

☐ Zorg dat voorbehoedsmiddelen en voorlichtingsmateriaal over soa's beschikbaar zijn.

☐ Ontmoedig seks tussen cliënten.

3 Persoonlijke beschermingsmiddelen

3.1 Mondneusmaskers en oogbescherming

Maskers

☐ Draag een chirurgisch mondneusmasker type IIR bij risico op spatten van lichaamsvloeistoffen in het gezicht.

☐ Draag minimaal een chirurgisch mondneusmasker type IIR bij contact met cliënten met een infectieziekte die voornamelijk wordt overgedragen via druppels.

☐ Draag minimaal een chirurgisch mondneusmasker type II als uitscheiding van micro-organismen uit de mondkeelholte of neus van de medewerker naar cliënt voorkomen moet worden.

☐ Draag een FFP2-ademhalingsbeschermingsmasker (zonder uitademingsventiel) bij contact met cliënten met een infectieziekte die voornamelijk aerogeen wordt overgedragen, zoals tuberculose (tbc). Voor de indicatie kan contact worden opgenomen met de behandelaar of een deskundige infectiepreventie (van de GGD).

☐ Raak het mondneusmasker bij het afzetten alleen aan bij de elastiekjes of de zijkant van het mondneusmasker of touwtjes. Raak niet de binnenkant van het masker aan.

☐ Zorg voor een goede aansluiting van het masker op het gezicht/gelaat. Draag het masker met de metalen strip op de neus en druk na plaatsen de metalen strip op de neus vast. Gooi het masker na gebruik direct weg. Het masker is voor eenmalig gebruik. Bewaar het masker niet in de dienstkleding en draag het nooit los om de hals.

☐ Pas handhygiëne toe na contact met de voorzijde van het masker en na het afzetten van het masker.

Oogbescherming

☐ Draag oogbescherming wanneer er kans is dat het oogslijmvlies in contact komt met lichaamsvloeistoffen.

☐ Draag oogbescherming bij contact met cliënten met een specifieke infectieziekte waarbij het risico bestaat op besmetting door micro-organismen via de ogen. Voor de indicatie kan contact worden opgenomen met de behandelaar of deskundige infectiepreventie van de GGD.

☐ Gooi disposable oogbescherming na gebruik weg.

☐ Reinig herbruikbare oogbescherming na gebruik volgens voorschriften van de fabrikant. Op indicatie desinfecteren: bij isolatietypes en bij vervuiling met lichaamsvloeistoffen zoals bloed en braaksel.

☐ Vervang de oogbescherming als het zicht verminderd wordt door beschadiging en/of verwering.

☐ Zie voor de eisen waar maskers en oogbescherming aan moeten doen de SRI-richtlijn Persoonlijke beschermingsmiddelen in de langdurige zorg.

3.2 Disposable handschoenen

☐ Gebruik handschoenen met een CE-markering volgens de Europese Verordening persoonlijke beschermingsmiddelen (EU) 2016/425 en die voldoen aan de NEN-normen zoals beschreven in de SRI-richtlijn Persoonlijke beschermingsmiddelen in de langdurige zorg.

☐ Draag disposable handschoenen bij alle zorghandelingen waarbij kans is op:

- contact met lichaamsvloeistoffen zoals bloed, urine, ontlasting, wondvocht, sputum en braaksel, slijmvliezen en/of niet-intacte huid;
- overdracht van (pathogene) micro-organismen via de handen van de medewerker op indicatie bij specifieke infectieziekten.

☐ Gebruik ook handschoenen bij het reinigen en desinfecteren van verpleegkundige materialen, medische hulpmiddelen en oppervlakken.

☐ Gebruik handschoenen niet als vervanging voor handhygiëne. Was of desinfecteer handschoenen dus niet.

☐ Pas handhygiëne toe voor het aantrekken en na het uittrekken van handschoenen.

☐ Gebruik handschoenen alleen voor de handeling waarvoor je ze aandoet, doe ze daarna weer uit. Laat handschoenen tijdens het dragen zo min mogelijk in contact komen met omgevingsmaterialen zoals contactpunten (telefoons, deurknoppen), apparatuur, toetsenborden, cliëntendossiers, schrijfgerei, et cetera.

☐ Gebruik handschoenen altijd maar één keer.

☐ Draag geen twee paar handschoenen over elkaar.

☐ Let bij het verwijderen van handschoenen op het volgende:

- Pak een plooi aan de buitenkant van de handschoen, niet te dicht bij de rand van de manchet.
- Trek de handschoen binnenstebuiten over de vingers uit.
- Pak de handschoen in de palm van de andere hand of werp deze in de afvalbak.
- Pak de andere handschoen bij de rand van de manchet en trek deze binnenstebuiten om de eerste handschoen heen.
- Werp de handschoenen weg in de afvalbak.
- Pas handhygiëne toe.

☐ Vervang handschoenen tussendoor als je handelingen in volgorde van vuil naar schoon doet.

☐ Gebruik handschoenen bij voorkeur direct uit de doos. Als dit niet kan, bewaar ze dan in een beperkte voorraad voor maximaal een dagdeel in een afsluitbaar zakje (ziplock). Bewaar ze niet in je (broek)zak of los in de tas.

☐ Raadpleeg de bedrijfsarts bij een aangetoonde of vermoeden van een contactallergie voor het materiaal waar de handschoenen van zijn gemaakt, zoals latex. Een bedrijfsarts kan een alternatief aanbevelen dat ook voldoet aan de wettelijke normen en eisen.

3.3 Beschermende kleding (schorten)

☐ Gebruik schorten met een CE-markering volgens de Europese Verordening persoonlijke beschermingsmiddelen (EU) 2016/425 en die voldoen aan de NEN-normen zoals beschreven in de SRI-richtlijn Persoonlijke beschermingsmiddelen in de langdurige zorg.

☐ Draag ten minste een halterschort wanneer kans is op contact met lichaamsvloeistoffen ter bescherming (of nat worden) van werkkleding (voornamelijk de voorkant).

☐ Draag een schort met lange mouwen om de medewerker zelf te beschermen als onderdeel van isolatiemaatregelen. Volg hierbij de SRI-richtlijn Isolatie.

☐ Aandachtspunten bij het gebruiken van schorten:

☐ Gooi disposable schorten direct na gebruik weg.

☐ Verwissel een herbruikbaar stoffen schort na gebruik en bied deze aan voor reiniging.

☐ Trek een schort op de volgende manier uit:

- Maak de strik op de rug los en trek het binnenstebuiten uit of trek een halterschort uit over het hoofd en laat deze dubbel vallen op het onderste deel.
- Rol van bovenaf het schort op door alleen contact te maken met de binnenzijde van het schort en rol losse koorden mee.
- Gooi weg in een (vooraf opgehangen) afvalzak.
- Pas handhygiëne toe.

☐ Let op: vaak zal een schort onderdeel zijn van een combinatie van PBM. Zie voor een voorbeeldvolgorde van aan- en uittrekken module 3.4 Combinatie van PBM.

3.4 Combinatie van PBM

☐ Creëer een schone ruimte voor de medewerker, bij voorkeur in de gang, maar in ieder geval buiten het werkveld waar de zorgverlening plaatsvindt.

☐ Stappen in de volgorde van aantrekken PBM (schort, masker, handschoenen):

- Pas handhygiëne toe.
- Trek het schort aan, sluit de buikkoorden achter op de rug.
- Zet het mondneusmasker op en eventueel oogbescherming.
- Doe de handschoenen aan.

☐ Stappen in de volgorde van uittrekken PBM (handschoenen, schort, oogbescherming, oogbescherming):

- Trek handschoenen uit en gooi deze weg.
- Pas handhygiëne toe.
- Maak het schort los en trek het binnenstebuiten uit of trek een halterschort uit over het hoofd en laat deze dubbel vallen op het onderste deel.
- Rol van bovenaf de schort op door alleen contact met de binnenzijde van het schort te maken en rol losse koorden mee.
- Gooi weg in een (vooraf opgehangen) afvalzak.
- Pas direct handhygiëne toe.
- Zet de oogbescherming af.
- Doe het mondneusmasker af: raak het masker niet aan bij het uitdoen, verwijder deze door middel van het elastiek of 'touwtjes'.
- Gooi de PBM weg bij huishoudelijk afval.
- Reinig en eventueel desinfecteer de oogbescherming.
- Pas handhygiëne toe.

☐ Zorg ervoor dat box(en) met PBM (handschoenen, schorten, gelaatsbescherming en mondneusmaskers) en eventueel reinigings- en desinfectiemiddelen aanwezig zijn in de instelling.

4 Reiniging, desinfectie en opslag van materialen, middelen en oppervlakken

4.1 Reinigen en desinfecteren

Schoonmaken regels en techniek

☐ Maak eerst 'droog' (afstoffen, stofzuigen) schoon en daarna 'nat' (vochtig doekje, stomen, dweilen).

☐ Maak schoon van 'schoon' naar 'vuil' en van 'hoog' naar 'laag'.

- ☐ Maak alleen schoon met middelen die ook daadwerkelijk als schoonmaakmiddel worden verkocht, zoals een allesreiniger. Gebruik de middelen volgens de instructies op de verpakking.
- ☐ Meng schoonmaakmiddelen nooit met andere middelen.
  Mengen geeft risico op giftige gassen, verlaagde kwaliteit en slechter resultaat.
- ☐ Draag handschoenen bij het reinigen van voorwerpen of oppervlakken waar lichaamsvloeistoffen op (kunnen) zitten. Kan je kleding bij het reinigen in contact komen met lichaamsvloeistoffen? Draag dan ook een wegwerpschort. Gooi de handschoenen en het schort weg na het reinigen.

Schoonmaken materialen en middelen

- ☐ Gebruik dagelijks schone materialen.
- ☐ Vervang schoonmaakmaterialen en sopwater als deze zichtbaar vuil zijn.
- ☐ Gebruik bij het dweilen emmers met verschillende kleuren. Hierbij is rood voor toilet en badkamer. Zorg dat deze materialen niet in andere ruimten worden gebruikt. Gebruik doeken in dezelfde kleur als de emmers. Maak de dweil of mop nat in de emmer met schoon sop en spoel hem uit in de andere.
- ☐ Spuit een oplossing van allesreiniger en water (in een fles of plantenspuit) op schoonmaakdoekjes voor het reinigen. Leeg deze flessen dagelijks, spoel om en laat drogen.
- ☐ Was schoonmaakmaterialen zoals moppen en doeken na gebruik op 60 °C. Laat ze daarna drogen, aan de lucht of in een wasdroger. Of gebruik wegwerpmaterialen en gooi die direct na gebruik weg.
- ☐ Maak schoonmaakmaterialen die niet in de wasmachine kunnen en niet weggegooid worden, zoals emmers en trekkers, na gebruik schoon en spoel ze af met water. Maak de materialen daarna handmatig droog, laat ze drogen op een schone ondergrond of hang ze op om te drogen (trekkers). Laat natte schoonmaakmaterialen na gebruik nooit in emmers achter, om te voorkomen dat ziekteverwekkers uitgroeien.
- ☐ Zijn de schoonmaakmaterialen die handmatig worden gereinigd gebruikt bij het opruimen van bloed of andere lichaamsvloeistoffen met zichtbare bloedsporen? Dan moeten ze nadat ze zijn schoongemaakt ook worden gedesinfecteerd.

- ☐ Vervang het filter van de stofzuiger zo vaak als de fabrikant voorschrijft.

- ☐ Berg schoonmaakmaterialen en -middelen op in een aparte opslagruimte.

Schoonmaakschema's

- ☐ Werk volgens een schoonmaakschema. Beschrijf hierin hoe vaak elk onderdeel schoongemaakt moet worden en op welke manier en wie welke schoonmaakactiviteit uitvoert (extern schoonmaakbedrijf, medewerkers interne facilitaire dienst, bewoners).

Desinfecteren

- ☐ Desinfecteer alleen als er éérst is schoongemaakt. Desinfecterende middelen werken niet als iets nog vuil en stoffig is

- ☐ Desinfecteer, na reiniging, een oppervlak of voorwerp als er bloed of een andere lichaamsvloeistof met zichtbare bloedsporen op zit. Dit geldt ook als het bloed er al lang op zit; ook in oud bloed kunnen ziekteverwekkers overleven.

- ☐ Is er in de ggz-instelling een ongewoon aantal personen met een (vermoedelijke) infectieziekte? Desinfecteer volgens afspraken die zijn gemaakt met de betrokken arts, deskundige infectiepreventie of de regionale GGD.

- ☐ Draag bij het desinfecteren altijd handschoenen en pas handhygiëne toe. Draag ook een beschermend schort als uw kleding vervuild kan raken met het bloed.

- ☐ Desinfecteer alleen met middelen die zijn toegelaten door het Ctgb en/of gepubliceerd zijn op de website van het Europees Agentschap voor chemische stoffen (ECHA).

- ☐ Gebruik een desinfectiemiddel volgens de gebruiksaanwijzing (op het etiket).

- ☐ Meng een desinfecterend middel nooit met andere (schoonmaak)middelen. Bij het mengen kunnen giftige stoffen ontstaan.

4.2 Opslag van (steriele) materialen

☐ Besteed het sterilisatieproces (bij voorkeur) uit aan een externe organisatie, zoals een ziekenhuis of een externe CSA. Gebruik deze gesteriliseerde instrumenten niet langer dan de aangegeven uiterste gebruiksdatum.

☐ Sla steriele materialen apart van niet-steriele materialen op in een stofvrije ruimte zoals een afsluitbare kast, lade of box.

☐ Berg steriel verpakte instrumenten voorzichtig op:

- Prop ze niet in kastjes en laatjes.
- Hanteer het fifo-principe (first in-first out).
- Bewaar ze niet op plaatsen waar ze nat kunnen worden, zoals het aanrecht.
- Bewaar ze niet op de vloer.
- Maak geen bundels van de steriele verpakkingen; gebruik ook geen nietjes, paperclips of elastiekjes.
- Schrijf of stempel niet op de verpakking.
- Controleer de houdbaarheidsdatum van steriele materialen maandelijks en vóór gebruik. Gebruik de materialen niet na deze datum.

☐ Transporteer de verpakkingen in een goed afsluitbare schone kunststof box.

☐ Gebruik de instrumenten niet als de verpakking:

- beschadigd of gescheurd is;
- (deels) geopend is;
- vochtig is of vochtkringen vertoont of vuil is geworden.

4.3 Communicatie- en overige middelen

Communicatiemiddelen

☐ Gebruik zoveel mogelijk een touchscreen in plaats van een keyboard (telefoon/tablet/laptop).

☐ Gebruik communicatiemiddelen alleen met schone handen en niet tijdens cliëntgebonden werkzaamheden. Indien het noodzakelijk is om tijdens cliëntgebonden werkzaamheden een mobiel communicatiemiddel te gebruiken: pas handhygiëne toe voor en na het gebruik van het mobiele communicatiemiddel.

☐ Reinig communicatiemiddelen:

- aan het begin en einde van de dienst;
- voor terugplaatsing of opslaan van het communicatiemiddel;
- na contact met lichaamsvloeistoffen;
- na contact met handschoenen tijdens zorgmomenten;
- als het communicatiemiddel in aanraking is geweest met de cliënt of diens omgeving.

☐ Desinfecteer communicatiemiddelen alleen als ze in aanraking zijn geweest met een lichaamsvloeistof of op indicatie van de GGD of deskundige infectiepreventie.

☐ Gebruik alleen reinigings- en desinfectiemiddelen die geschikt zijn voor het reinigen en desinfecteren van communicatiemiddelen.

☐ Plaats communicatiemiddelen indien mogelijk op een schone plek, bijvoorbeeld in een plastic zak.

5 Accidenteel bloedcontact

Prik-, spat-, snij-, krab- en bijtaccidenten

☐ Ontwikkel een protocol voor prik-, spat-, snij-, krab- en bijtaccidenten (door implementatie van de landelijke richtlijn Prikaccidenten) en stel uw medewerkers hiervan op de hoogte.
Het is van belang werknemers goed voor de lichten over de risico's en vooral hoe deze zoveel mogelijk te voorkomen.

☐ Beschrijf hierin in ieder geval de volgende stappen:

1. Laat het wondje goed doorbloeden.
2. Spoel het wondje (of de slijmvliezen) met water of fysiologisch zout.
3. Ontsmet het wondje (slijmvliezen niet) met een wonddesinfecterend middel, voorzien van een RVG-nummer.
4. Dek een wondje af.
5. Meld het accident direct.

Neem in het protocol de contactgegevens op van de personen/instantie(s) aan wie het accident gemeld moet worden en waar 24/7 specifieke expertise en deskundige hulp beschikbaar is om het accident te laten beoordelen en zo nodig behandeling in gang te zetten. Maak zo nodig onderscheid tussen meldingen binnen en buiten kantooruren. Ook moet aandacht zijn voor nazorg.

☐ Bij melding wordt een risico-inschatting gemaakt en worden eventuele vervolgstappen bepaald. Noteer hiervoor de volgende gegevens:

- de personen die bij het accident zijn betrokken;
- het type verwonding (bijvoorbeeld prik- of bijtwond, is er sprake van een bloeding);
- het materiaal waarmee/de wijze waarop iemand verwond is (het type naald in het geval van een prikaccident, diepte van een bijtwond).

☐ Registreer en analyseer periodiek de incidenten/risicovolle situaties.

Veilig werken met medische hulpmiddelen

☐ Voorkom prikaccidenten door het beschikbaar stellen van veiligenaaldsystemen en bloedafnamesystemen en een goede instructie over (en toezicht op) juist gebruik.

☐ Het werken met veilige naalden is een wettelijke verplichting van het Arbobesluit artikel 4.97. Gebruik veiligenaaldsystemen met een ingebouwde beveiliging.

☐ Vanuit het Arbobesluit artikel 4.97 geldt een verbod op recappen: zet hoesjes nooit terug over de naald (dit is wettelijk verboden).

☐ Buig, breek of manipuleer naalden nooit tijdens gebruik, tenzij de instructie van de fabrikant dit toestaat.

Omgang met en afvoer van scherpe voorwerpen

☐ Zorg dat de naaldcontainer tijdens het prikken binnen handbereik staat.

☐ Gooi naalden en andere scherpe wegwerpinstrumenten die de huid of slijmvlies doorboren direct na gebruik in een naaldcontainer met het UN-keurmerk. Gooi het scherpe afval **nooit** in een gewone afvalemmer.

☐ Vervang naaldcontainers wanneer ze tot de maximale vullijn (2/3) vol zitten. Sluit het deksel, bewaar de containers altijd in een gesloten ruimte en lever de volle naaldcontainer in volgens het protocol van uw instelling. Zet direct een nieuwe naaldcontainer neer.

☐ Maak bij ambulante ggz afspraken met een afvalverwerkingsbedrijf dat een VHIB-nummer heeft vanuit de Wet milieubeheer over de afvoer van een volle naaldcontainer. Soms gaat de afvoer via een intramurale zorginstelling, de apotheek of via de gemeente. Zij zijn dan verantwoordelijk voor het aanbieden van de naaldencontainer bij een geschikte afvalverwerker.

Vaccinatie hepatitis B

☐ Maak een beleid voor het aanbieden van een hepatitis B-vaccinatie aan medewerkers die een risico lopen op hepatitis B.

6 Infectiepreventie bij MRSA en BRMO

6.1 Infectiepreventie bij MRSA

MRSA-beleid, meldingsplicht en bron- en contactonderzoek

☐ Zorg dat er in een ggz-instelling een MRSA-protocol aanwezig en geïmplementeerd is. Hierin dient ook de risico-inschatting te zijn beschreven van de cliënt bij opname. Zie hiervoor de SRI-richtlijn MRSA in de langdurige zorg.

- ☐ Ook bij ambulante zorgverlening wordt er gewerkt met een MRSA-protocol.
- ☐ Betrek bij het opstellen van MRSA-beleid een inhoudsdeskundige zoals een deskundige infectiepreventie en/of een arts-microbioloog en/of GGD.
- ☐ Meld een MRSA-cluster van twee of meer gevallen altijd bij de GGD.
- ☐ Voer bij een MRSA-geval altijd een bron- en contactonderzoek uit zoals beschreven in de LCI-richtlijn Staphylococcus aureus-infecties inclusief MRSA-infecties en -dragerschap.

Isolatiemaatregelen voor cliënten

Bij zorg aan cliënten met MRSA in een **ggz-instelling** geldt:

- ☐ Huisvest/verpleeg/verzorg cliënten uit risicocategorie 1 en 2 en bij voorkeur ook cliënten uit risicocategorie 3 in een eenpersoonskamer met eigen sanitair.
- ☐ Huisvest/verpleeg/verzorg cliënten met een MRSA die bewezen onderdeel is van een cluster, of een cliënt met risicofactoren voor verspreiding zoals persisterende huidlaesies of abcessen, altijd op een eenpersoonskamer met eigen sanitair
- ☐ De deur van de kamer is gesloten bij zorghandelingen, schoonmaak, als er zeer uitgebreide huidlaesies aanwezig zijn of in een uitbraaksituatie. In andere situaties kan de deur open zijn.
- ☐ De cliënt mag wél buiten de kamer aan sociale activiteiten deelnemen of naar een dagbehandeling, mits de cliënt van categorie 1 of 2: afgedekte wonden of aan-/afgesloten sondes of drains, PEG-sonde of katheter heeft en geen mogelijke infectiebronnen als abcessen, furunkels of chronische luchtweginfecties met MRSA in het luchtwegsecreet. Instrueer in dat geval de cliënt over handhygiëne. Gebruik van gemeenschappelijk sanitair is niet toegestaan.
- ☐ Leg cliënten met MRSA uit wanneer en hoe ze handhygiëne moeten toepassen.

Isolatiemaatregelen voor cliënten

Bij zorg aan cliënten met MRSA in een **ambulante ggz-voorziening of poliklinische ggz** geldt:

- ☐ Zorgverlening in een aparte ruimte is niet nodig.

☐ De cliënt mag woning/kamer verlaten en deelnemen aan (sociale) activiteiten, mits de cliënt van categorie 1 of 2: afgedekte wonden of aan-/afgesloten sondes of drains, PEG-sonde of katheter heeft en geen mogelijke infectiebronnen als abcessen, furunkels of chronische luchtweginfecties met MRSA in het luchtwegsecreet. Instrueer in dat geval de cliënt over handhygiëne

☐ Medewerkers gebruiken PBM conform het MRSA-protocol van de zorginstelling tijdens de zorg waarbij er sprake is van direct contact met de cliënt.

☐ Plan indien mogelijk, de cliënt als laatste op het programma.

Gebruik van PBM

☐ Houd de groep medewerkers voor de cliënt zo klein mogelijk om de kans op verspreiding zo klein mogelijk te houden.

☐ Bezoekers/mantelzorgers die lichamelijke verzorgende handelingen uitvoeren, nemen dezelfde maatregelen als medewerkers.

☐ Laat medewerkers met psoriasis of eczeem geen cliënten met MRSA verzorgen. Mensen met deze huidafwijkingen raken sneller gekoloniseerd door de bacterie en zijn moeilijker te behandelen.

☐ Draag bij MRSA-risicocategorie 1 en 2 handschoenen, een wegwerpschort met lange mouwen en een chirurgisch mondneusmasker type IIR met neusklem tijdens:

- de verzorging van de cliënt;
  Onder verzorging valt ook het tillen en rechtop zetten van de cliënt en het opschudden van kussens.
- de schoonmaak van de kamer en het sanitair van de cliënt;
- het opmaken en afhalen van het bed.

☐ Trek bovengenoemde persoonlijke beschermingsmiddelen aan, voordat u de kamer binnengaat. Zie ook module 3.4 Combinatie van PBM.
Zo voorkomt u besmetting van uw (werk)kleding.

☐ Trek na bovenstaande handelingen bij de cliënt de persoonlijke beschermingsmiddelen uit. Doe dit in de kamer van de cliënt en volg hierbij de volgende stappen in onderstaande volgorde:

- Trek de handschoenen uit en gooi ze weg.
- Desinfecteer de handen met handdesinfectans of was ze met water en zeep.
- Trek het schort uit en gooi deze weg.
- Doe het mondneusmasker af. Houd hierbij alleen de zijkant van het masker of de elastiekjes bij de oren vast om besmetting van de handen te voorkomen. Gooi het masker direct weg.
  Om de persoonlijke beschermingsmiddelen weg te gooien, moet er een pedaalemmer of afvalbak zonder deksel, met afvalzak, aanwezig zijn in de kamer van de cliënt!
- Desinfecteer of was de handen direct na het verlaten van de kamer opnieuw.

☐ Bij MRSA-risicocategorie 3 en 4 volstaan de basisinfectiepreventiemaatregelen die gelden in situaties waarin er geen sprake is van MRSA.

☐ Geef medewerkers en familieleden voorlichting over MRSA.

Reiniging en desinfectie

☐ Volg de aanbevelingen voor extra maatregelen voor reiniging en desinfectie van de SRI-richtlijn MRSA in de langdurige zorg.

☐ Voer een einddesinfectie uit voor op de laatste dag van de eradicatiebehandeling, ook al is de cliënt nog opgenomen of na ontslag van categorie 1-cliënten en bij categorie 2-cliënten als de uitslag van de MRSA-test niet bekend is op het moment van ontslag, overplaatsing of overlijden. Voor categorie 3 en bij ambulante ggz is geen einddesinfectie nodig.

☐ Raadpleeg een deskundige infectiepreventie of de regionale GGD voor een vertaling van de aanbevelingen over reiniging en desinfectie die passend is voor de lokale situatie in de ggz-instelling, ggz-afdeling of ambulante ggz.

Omgang wasgoed, afval en afwas

☐ Wasgoed op reguliere wijze wassen. Draag als zorgverlener volledige PBM (zoals beschreven) bij de omgang met vuil wasgoed.

- ☐ Serviesgoed kan op reguliere wijze worden afgewassen. Een medewerker moet wel handhygiëne toepassen na het opruimen van het servies.
- ☐ Bezoekers hoeven alleen maatregelen te nemen als zij langskomen op een moment dat de cliënt persoonlijke (wond)verzorging krijgt.

MRSA-dragerschap en MRSA-behandeling bij medewerkers

- ☐ Het vaststellen van (risico op) MRSA bij medewerkers moet vastgelegd zijn in het MRSA-protocol van de instelling op basis van de SRI-richtlijn MRSA in de langdurige zorg.
- ☐ Voor diagnostiek, behandeling en het instellen van een (tijdelijk) werkverbod in de directe cliëntenzorg moet overleg plaatsvinden met de bedrijfsarts, arts-microbioloog en/of deskundige infectiepreventie en/of GGD.

6.2 Infectiepreventie bij BRMO

BRMO-beleid, meldingsplicht en bron- en contactonderzoek

- ☐ Zorg dat er in een ggz-instelling een BRMO-protocol aanwezig en geïmplementeerd is. Hierin dient ook de risico-inschatting te zijn beschreven van de cliënt bij opname. Zie hiervoor de SRI-richtlijn BRMO in de langdurige zorg.
- ☐ Ook bij ambulante zorgverlening wordt er gewerkt met een BRMO-protocol.
- ☐ Voer de meldingsplicht uit voor BRMO vanuit de Wet publieke gezondheidszorg zoals omschreven in de LCI-richtlijn BRMO.
- ☐ Voer bron- en contactonderzoek uit zoals beschreven in de LCI-richtlijn BRMO bij voorkeur met ondersteuning van inhoudsdeskundigen zoals een functionaris van de regionale GGD (arts/verpleegkundige infectieziektebestrijding, deskundige infectiepreventie) of een deskundige infectiepreventie, arts-microbioloog buiten de GGD.

Isolatiemaatregelen

- ☐ Voer de isolatiemaatregelen in een ggz-instelling (bij voorkeur) in een eenpersoonskamer zoals beschreven in tabel 4 per type BRMO voor directe zorgverlening bij voorkeur met ondersteuning van inhoudsdeskundigen zoals een functionaris van de regionale GGD (arts/verpleegkundige infectieziektebestrijding, deskundige infectiepreventie) of een deskundige infectiepreventie, arts-microbioloog buiten de GGD.
- ☐ De cliënt heeft een eigen toilet(voorziening) in een ggz-instelling.
- ☐ De cliënt mag deelnemen aan (gezamenlijke) activiteiten en gemeenschappelijke ruimtes betreden in een ggz-instelling en bij ambulante ggz.
- ☐ Instrueer de cliënt over de isolatiemaatregelen, hand- en hoesthygiëne.
- ☐ Houd de groep medewerkers voor de cliënt zo klein mogelijk om de kans op verspreiding zo klein mogelijk te houden.
- ☐ Neem zo min mogelijk materiaal mee naar de besmette omgeving en/of waar zorg wordt verleend. Als dit niet mogelijk is, laat middelen die niet gebruikt hoeven te worden bij de zorgverlening buiten de kamer.
- ☐ Cliëntgebonden materialen die gebruikt worden tijdens de zorgverlening, worden bewaard in een afgesloten kunststof doos of bak.

Gebruik van PBM

- ☐ Draag de juiste PBM zoals weergeven in de tabel 4. Persoonlijke beschermingsmiddelen per BRMO bij zorghandelingen bij een BRMO-positieve cliënt. Ook bij het reinigen van sanitair en opmaken/verschonen van bedden.
- ☐ Trek de PBM aan in het schone gebied (in de meeste gevallen de gang of ingang van de kamer), zie hiervoor module 3.4 Combinatie van PBM.
- ☐ Doe de gedragen PBM uit bij de deur van het besmette gebied.
- ☐ Deponeer de PBM direct in een afvalzak en pas handhygiëne toe.
- ☐ Serviesgoed op reguliere wijze afwassen.

Reiniging en desinfectie

☐ Volg de aanbevelingen voor extra maatregelen voor reiniging en desinfectie van de SRI-richtlijn BRMO in de langdurige zorg.

☐ Voer een eindreiniging in de kamer/woning van de cliënt met een BRMO na ontslag, overplaatsging of overlijden. Einddesinfectie is niet nodig.

☐ Raadpleeg een deskundige infectiepreventie of de regionale GGD voor een vertaling van de aanbevelingen over reiniging en desinfectie die passend is voor de lokale situatie in de ggz-instelling, ggz-afdeling of ambulante ggz.

Omgang wasgoed en afval

☐ Wasgoed op reguliere wijze wassen. Draag als zorgverlener handschoenen bij de omgang met vuil wasgoed.

☐ Serviesgoed op reguliere wijze afwassen.

7 Voeding, wasgoed, afval, dieren en dierplaagbeheersing

7.1 Voeding

☐ Bepaal volgens welke hygiënecode gewerkt moet worden. Zorg dat de gekozen code alle voedselprocessen in de ggz-instelling dekt.

☐ Zorg dat iedereen die betrokken is bij voedselprocessen volgens de hygiënecode werkt.

7.2 Wasgoed

☐ Houd schone was in een aparte ruimte of een afgesloten kast gescheiden van vuile was en bescherm schone was tegen vocht, vuil en plaagdieren.

- ☐ Draag handschoenen bij het sorteren van de vuile was en verzamel en verplaats vuile was in een wasmand of zak. Gebruik alleen schone, vochtwerende en afsluitbare waszakken die gemaakt zijn van een stevig (wegwerp)materiaal. Zet ze niet op de grond.
- ☐ Wordt er op locatie zelf gewassen? Gebruik geen verkort wasprogramma.

7.3 Afval

- ☐ Werk met schone afvalbakken.
- ☐ Leeg afvalemmers minstens één keer per dag.
- ☐ Gebruik een afvalzak in de afvalemmer.
- ☐ Sluit de zakken goed en bewaar ze in gesloten afvalcontainers.
- ☐ Stal deze containers niet in een ruimte waar ook schone materialen staan opgeslagen.
- ☐ Gebruik in openbare ruimtes afvalemmers met voetbediening en plastic vuilniszakken.
- ☐ Verzamel etensresten direct na het gebruik van maaltijden in afsluitbare afvalbakken.
- ☐ Houd de opslagplaats schoon, zodat er geen ratten of andere plaagdieren op afkomen. Plaats geen afval naast afvalcontainers. Zorg dat het afval wordt opgehaald voordat een container vol is.
- ☐ Deponeer incontinentie-absorptiemateriaal direct na gebruik in een plastic afvalzak en voer het dagelijks af conform het afvalstoffenbeleid van de instelling.

☐ Zijn er materialen of oppervlakken, zoals een matras, doordrenkt met bloed (bijvoorbeeld bij automutilatie)?

- Trek beschermende kleding aan, zoals een schort en handschoenen.
- Verpak het met bloed doordrenkte materiaal in plastic.
- Breng het ingepakte materiaal naar een afvalverwerkingsbedrijf.

☐ Stel een afvalbeheersplan voor de instelling op dat voldoet aan de eisen en aanbevelingen uit het LAP3-Sectorplan 19 Afval van gezondheidszorg bij mens of dier.

7.4 Dieren en dierplaagbeheersing

Dierplaagbeheersing

☐ Zorg dat er een dierplaagbeheersplan is, inclusief een schoonmaakplan.

☐ Evalueer minimaal jaarlijks of de maatregelen uit uw dierplaagbeheersplan nog worden uitgevoerd en effectief zijn.

Therapie- en assistentiehonden

☐ Therapie- en assistentiehonden met een formele, ondersteunende taak voor een cliënt hebben toegang tot alle plaatsen waar de cliënt die zij ondersteunen ook komt. Maak tijdig kenbaar over de komst van een therapie- of assistentiehond.

Huisdieren

☐ Bij cliënten met huisdieren dient er met de cliënt een overeenkomst te zijn waarin alles over de gezondheid en de verzorging van het dier is vastgelegd.

☐ Bij binnenkomst dient het dier gezond te zijn en de benodigde vaccinaties te hebben gehad. Dit kan worden vastgelegd in de overeenkomst.

☐ Zorg dat er afspraken zijn over de frequentie en werkwijze van schoonmaak. Dit is afhankelijk van het soort en aantal dieren.

☐ Zijn er dieren ziek?

- Ga hygiënisch te werk en let extra goed op uw persoonlijke hygiëne.
- Vermijd direct contact met zieke dieren en hun uitwerpselen en draag beschermende kleding en materialen, zoals een masker, overall en handschoenen. Gooi deze na (eenmalig) gebruik weg of was ze op minimaal 60 °C.
- Zet verdachte dieren direct in isolatie en zorg dat cliënten niet in contact komen met zieke dieren en raadpleeg een dierenarts.

☐ Zorg dat honden en katten niet in de buurt van speeltoestellen komen (vooral niet bij de zandbak).

☐ Zwangere medewerkers (en ook zwangere cliënten) verschonen geen kattenbakken om besmetting met toxoplasmose te voorkomen.

Hobby-/boerderijdieren

☐ Voldoe aan de Code voor hygiëne op kinderboerderijen in Nederland.

☐ Controleer of cliënten allergisch zijn voor bepaalde huisdieren voordat u deze dieren toelaat tot de afdeling. Laat deze dieren eerst door een dierenarts controleren en vraag om een schriftelijke verklaring.

☐ Informeer cliënten over de regels met betrekking tot huisdieren:

- Zorg dat honden die op bezoek komen aangelijnd zijn.
- Zorg dat dieren schoon zijn.
- Zorg dat dieren in een eigen hok of kooi verblijven als de cliënt verzorgd wordt.
- Maak duidelijk waar dieren niet mogen komen, zoals in keukens. Uitzondering zijn hulp- en assistentiehonden; deze zijn conform het VN-verdrag voor rechten van gehandicapten wel toegelaten.
- Maak afspraken over het uitlaten van honden.

☐ Zijn er ook boerderijdieren in de instelling? Hang dan de volgende informatie bij de dierverblijven:

- Draag rubberlaarzen en spoel die na het bezoek schoon.
- Was of desinfecteer de handen:
  - vóór en na het eten;
  - bij het verlaten van de dierverblijven.
- Eet niet tussen de dieren.
- Eet geen voedsel dat op de grond van het dierverblijf is gevallen.
- Drink geen rauwe melk.
- Laat zieke dieren en dieren die aan het bevallen zijn met rust.

☐ Dieren zijn niet toegestaan op de volgende plaatsen in een ggz-instelling:

- (medische) behandelruimten;
- plaatsen waar voedsel wordt bereid, zoals een keuken;
- plaatsen waar medicatie bereidt wordt.

8 Bouw en inrichting

8.1 Binnenlucht

- ☐ Zorg voor voldoende ventilatie voor het aantal mensen dat in de ruimte verblijft en voor de activiteiten die in de ruimte plaatsvinden.
- ☐ Controleer bij het veranderen van de functie van een ruimte of de ventilatievoorziening nog voldoende is voor het maximaal aantal personen dat in de ruimte kan verblijven.
- ☐ Zorg voor goed werkende ventilatievoorzieningen, zodat er altijd voldoende wordt geventileerd. Blokkeer geen ventilatieroosters of -ventielen. Gebruik de mechanische ventilatievoorziening volgens de instructie van de fabrikant.
- ☐ Zorg voor een zichtbare instructie hoe voldoende moet worden geventileerd als de ventilatie door de gebruiker van de ruimte zelf moet worden geregeld.
- ☐ Maak roosters en ventielen schoon bij zichtbaar vuil. Onderhoud de mechanische ventilatievoorziening, inclusief filters, volgens de instructie van de fabrikant of verhuurder en vermeld de schoonmaakfrequentie in een schoonmaakschema.
- ☐ Lucht een ruimte voor ongeveer 10 à 15 minuten als de lucht niet meer fris ruikt (bijvoorbeeld in de pauze of na een bijeenkomst met een groep mensen). Lucht ook als er veel vocht in de ruimte is (bijvoorbeeld na het koken of douchen).
- ☐ Voorkom dat de temperatuur lager dan 15 °C wordt in een ruimte waar mensen verblijven in verband met condensvorming en verhoogd risico op uitgroei van schimmel en huisstofmijt.
- ☐ Zorg voor voldoende ventilatie als luchtreinigers worden gebruikt. Luchtreinigers zijn geen vervanging voor ventilatie.
- ☐ Zorg voor een goed onderhoudsprotocol voor de luchtreinigers en voer dit uit.

8.2 Watervoorzieningen en -installaties

Waterhoudende of -sproeiende installaties of apparaten

- ☐ Volg de onderhoudsinstructies van de fabrikant of leverancier voor waterhoudende of -sproeiende installaties of apparaten.

- ☐ Ververs het water van een badje dagelijks en maak het badje dagelijks schoon. Ververs het water direct bij vervuiling met ontlasting, urine of bloed van mens of dier. Maak vervuilde baden schoon voor gebruik en volgens de onderhoudsinstructie.
- ☐ De wanden en bodem van zwembadjes zijn van glad, waterdicht materiaal.

- ☐ Voorkom dat (huis)dieren in (zwem)badjes komen.

- ☐ Gebruik voor het vullen van waterbadjes water van drinkwaterkwaliteit.

- ☐ Badmaterialen (zoals trapjes en speelgoed) zijn gemaakt van materiaal dat goed schoon te maken is.

- ☐ Is er water gekomen in bad(speel)materialen (waterpistolen, badeenden et cetera)? Laat ze dan na gebruik leeglopen en leg ze te drogen op een droge plek.

- ☐ Gebruik je de tuinslang niet wekelijks? Laat de slang dan na gebruik geheel leeglopen. Spoel de slang voor gebruik eerst door met water zonder spuitmond.

Preventie van legionella

- ☐ Bepaal of de ggz-instelling valt onder Drinkwaterbesluit hoofdstuk 4 of onder het Bal hoofdstuk 15.

- ☐ Om aan deze regelgeving te voldoen, moet een risicoanalyse gemaakt worden en een beheerplan worden opgesteld. Laat dit doen door een deskundige. Voer vervolgens het beheerplan uit.

- ☐ Voor leidingwaterinstallaties moet dit een BRL 6010-gecertificeerd bedrijf zijn. Het is aan te raden voor bubbelbaden ook een BRL 6010-gecertificeerd bedrijf in te schakelen met kennis van baden.

8.3 Inrichting ruimtes

- ☐ Richt ruimtes zo in dat schoonmakers overal bij kunnen.

- ☐ Er is voldoende verlichting om schoon te maken en het resultaat te kunnen zien.

- ☐ Het meubilair, de vloeren en alle materialen, bijvoorbeeld speelgoed of toetsenbord, zijn goed te reinigen.

- ☐ Plaats op strategische plekken een afvalbak met vuilniszak.

Toiletten

- ☐ De vloer en de wanden kunnen geen vocht opnemen en zijn gemakkelijk schoon te maken tot een hoogte waar urine tegenaan kan spatten.

- ☐ Er is een wastafel met stromend water, een zeepdispenser, een afvalemmer en er zijn papieren wegwerphanddoekjes om de handen te drogen.

Douche- en badruimte

- ☐ Alle materialen in de douche(s) zijn bestand tegen water en waterdamp.

☐ Alle materialen zijn gemakkelijk schoon te maken.

☐ De douche- en badruimtes worden goed geventileerd (zie ook module 8.1 Binnenlucht).

☐ Verwijder schimmel of zwarte aanslag met een toegelaten verwijderingsmiddel.

☐ Hang schone handdoeken en wasgoed op of leg de schone was op een plank of in een kast.

☐ Houd schone handdoeken gescheiden van vuile (natte) handdoeken en wasgoed.

Keuken

☐ Volg de normen en adviezen zoals opgenomen in de hygiënecode voor de horeca of andere sector.

☐ Volg onderstaande normen als er voor de situatie *geen* passende hygiënecode is:

- De vloer is goed schoon te maken, splintervrij en stroef.
- Het aanrechtblad en de wand boven het aanrechtblad is glad tot een hoogte waar water en etenswaren tegenaan spatten. Zo zijn het blad en de wand gemakkelijk schoon te maken.
- De keuken of het keukenblok is gescheiden van sanitaire voorzieningen.
- Er is een wastafel met stromend water, een zeepdispenser, afvalemmer en papieren wegwerphanddoekjes.

Opslagruimte voor schoonmaakmiddelen en -materialen

☐ Berg schoonmaakmiddelen en -materialen op in een daarvoor bestemde, aparte opslagruimte.

- ☐ Hang bezems, vloer- en raamtrekkers en vergelijkbare schoonmaakmaterialen zodanig op dat ze de grond niet raken. Op deze manier drogen ze beter.

- ☐ Een uitstortgootsteen is aanwezig waar vuil water in wordt weggegooid en materialen gemakkelijk kunnen worden schoongemaakt.

- ☐ Bewaar gevaarlijke stoffen (zoals schoonmaakmiddelen) gescheiden van voedingsmiddelen.

- ☐ Sla gevaarlijke schoonmaakmiddelen, zoals ammoniak, op volgens de instructies op de verpakking of volgens de instructies van de leverancier. Zorg dat derden er niet bij kunnen.

Spoelruimte

- ☐ Houd schone en vuile po's en urinalen gescheiden.

- ☐ Zorg dat de spoelruimte toegankelijk is. Medewerkers moeten geen lange afstanden hoeven lopen met volle po's.

- ☐ Plaats een gebruikte po/urinaal/maatbeker zo snel als mogelijk in de desbetreffende houder van de pospoeler, sluit de deur en start direct het programma. Pas aansluitend handhygiëne toe.

- ☐ Leeg po's/urinalen/maatbekers altijd machinaal in de pospoeler (leeg deze dus niet handmatig, ook niet in het toilet).

- ☐ Plaats de afgesloten po op een daartoe aangewezen plek/opbergrek voor vuile po's als de pospoeler in gebruik is.

- ☐ Dek een gebruikte po/urinaal af tot aan invoer in de pospoeler.

Medische behandelruimte

☐ Maak wanden en vloeren van een glad, niet-absorberend materiaal dat goed schoon te maken is.

☐ Zorg voor een behandeltafel of -stoel. Ook deze moet van niet-absorberend materiaal zijn gemaakt dat goed schoon te maken is. Zorg ook voor een papierrol die na iedere cliënt vervangen wordt.

☐ Zorg voor een handenwasgelegenheid met:

- een wastafel met stromend water en bij voorkeur een no-touch kraan;
- een zeepdispenser en een houder met papieren wegwerpdoekjes;
- een handalcoholdispenser.

☐ Plaats een pedaalemmer of open afvalbak met plastic zak in de ruimte; raak de afvalbak niet met de handen aan.

☐ Plaats een naaldcontainer met een UN-keurmerk in de ruimte. Bewaar deze container op een plek waar cliënten niet bij kunnen komen.

Separeerruimte

☐ Maak wanden en vloeren van een glad, niet-absorberend materiaal dat goed schoon te maken is.

☐ Zorg voor een matras met afwasbare matrashoes.

Colofon

Dit is een uitgave van:

Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu

Landelijk Centrum Hygiëne en Veiligheid

Postbus 1 | 7200 BA Bilthoven

E-mail: lchv@rivm.nl

Web: www.lchv.nl